

БЕЗСМЕРТЯ НАЦІЇ – У РІДНІЙ МОВІ

(бібліографічний огляд)

День української писемності стартував 9 листопада 1997 року і щорічно відзначається в нашій країні. Цього ж дня православна церква вшановує пам'ять святого преподобного Нестора-літописця. Найвизначнішою працею Нестора Літописця є «Повість временних літ» – перша в Київській Русі писемна пам'ятка, де історія держави показана на широкому тлі світових подій. Нестор довів розповідь з літописних зведень кінця XI століття до 1113 року. Тому преподобного Нестора Літописця можна по праву вважати батьком не лише вітчизняної словесності, а й історії. Несторів літопис за Іпатським списком, який, на відміну від Лаврентійського списку, має виразне українське походження, є у фонді нашої бібліотеки. У цьому виданні читач має змогу одночасно одержати оригінальний текст Іпатського списку і переклад сучасною мовою. Тут вперше зроблено спробу відтворити епічні оповідання літопису як віршованій українській епос періоду Київської Русі та завдяки сумлінному упоряднику і перекладачеві Василю Яременкові дійти до витоків нашої української історії, до першооснов нашої державності, народності.

Разом з розвитком писемного слова український народ став великою нацією, здатною вирішувати питання будь-якої складності й ваги. Про роль мови в національному самоусвідомленні, розмірковують доценти Дрогобицького ДПУ В.Іванишин та Я.Радевич-Винницький у своїй книзі «Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні». Пропонована праця в лаконічній формі тез широко висвітлює мовознавчу проблематику, пов'язану із суттю, роллю та функціонуванням мови у суспільстві, розкриває механізм денационалізації народу на мовному ґрунті, подає науковий матеріал, необхідний кожному громадянину для вироблення мовознавчого світогляду, належного ставлення до рідної та інших мов.

За науковими розвідками лінгвістів, мова української народності почала формуватися ще у VI-IX столітті. Процес унормування загальнонародної української мови вчені відносять до XIII-XIV століття. У різні періоди літературна мова української народності поєднувала в собі елементи давньоруської писемної мови (X-XIII ст.), українсько-білоруської (XIV-XV ст.), слов'яноукраїнської, староукраїнської («простої мови») та церковнослов'янської (XIV-XVII ст.). Інтенсивне формування нової української мови дослідники відносять до другої половини XVIII-XIX століть. Зачинателем сучасної української літературної мови вважається І. П. Котляревський, а основоположником — Т. Г. Шевченко. Пізнання джерел, суті, наслідків цих процесів допомагає зрозуміти пропонуваній навчальній посібник О.Крижанівської «Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики», де на основі синтезу дослідницьких надбань різноманітних мовознавчих дисциплін розкрито природний процес фор-

мування українського народу і його сучасної мови, вплив позамовних чинників, простежено становлення та еволюцію мови. Прислухайтеся фахівцям з історії, народознавства, дослідникам української культури.

Цікавим доповненням до вищезгаданого дослідження стане видання І.Вихованець «Таїна слова». Про таїну рідного слова, про мовну скарбницю народу, зібрану в словниках, про

те, як народжується слово, про історію слів, про наші імена й прізвища, назви міст, про взаємозв'язки української мови з іншими мовами розповідає ця книжка. Читачам буде цікаво дізнатися, як, коли і в якій країні з'явилися деякі слова, чому і як вони прижились у нас.

Мова – живий організм, що розвивається за своїми законами, а тому треба у чистоті берегти цей нетлінний скарб. Необхідно згадати діячів української мовної культури, які зробили неocenний вклад в справу збереження краси й оригінальності рідної мови. Напевно, найбільш відоме читацькому загалу ім'я – Б. Д. Антоненка-Давидовича (1899 – 1984) – відомого українського письменника, мовознавця, чий праці актуальні і досі своїми глибоко осмисленими порадами у справі розвитку і збагачення української мови і який протягом тривалого часу виступав у пресі з популярними бесідами про культуру і чистоту мови. Про все це йдеться у книзі Б.Антоненка-Давидовича «Як ми говоримо». Цей мовний посібник адресується тим, хто боє про культуру мови й прагне запобігти помилковому слововживанню, перебороти лексичну розбіжність у визначенні однакових понять, уникнути невластивих українській мові зворотів і висловів. У по-

шуках найкращого мовного еквівалента автор звертається до прикладів із класичної літератури, фольклору й живого народного мовлення. Видання містить роздуми автора про багату скарбницю мовної спадщини українського народу.

Ім'я доктора філологічних наук, професора Волинського державного університету Людмили Бублейник (1934 – 2013) представлено в нашій бібліотеці двома видавничими новинками. До збірника «Вибрані праці» (упорядники й автори передмови С. П. Муляр, Л. К. Оляндер) увійшли статті, присвячені мовній проблематиці, зокрема семантичним відносинам за ознакою внутрішньої форми в лексиці східнослов'янських мов, лексико-стилістичним відповідностям польської та української мов та перекладам близькоспоріднених мов. А в монографії Л.Бублейник «Світ слова української поезії» розглянуто деякі з найважливіших стильових параметрів мови української поезії кінця XIX – початку XX століть, особливості ідіостилу Лесі Українки, функціональне навантаження антропонімів та колоризмів, засобів створення контрасту, роль і місце порівнянь у системі тропів; у мовотворчості Є. Маланюка увагу зосереджено на характері образних конотацій в ономастичній лексиці, охарактеризовано структуру та семантику «речовинних» метафор, метафоричні складники концепту вітер, лексичні засоби створення мовної експресії та функції звукообразів; проаналізовано Слово як об'єкт художнього зображення у Ліни Костенко, поетику контрасту в її ліриці та мовностилістичні особливості роману «Берестечко». Видання адресовані фахівцям у галузі лінгвістики, аспірантам, студентам і всім, хто цікавиться проблематикою художнього мовлення.

Для тих, хто хоче оволодіти нормами сучасної української літературної мови і для кого мова є засобом реалізації знань, рекомендуємо навчальний посібник за редакцією Н. Д. Бабич «Культура фахового мовлення», де подано зразки сучасних загальнонавчаних і спеціальних документів з описом вимог до їх оформлення та зауваження щодо типових мовленнєвих помилок, які трапляються у практичному справоведенні; висвітлено загальномовні питання про комунікативні ознаки доброго мовлення, складні випадки слововживання і словозміни, етичне й естетичне в мові, а також відомості з історії мови та проблем її сучасного функціонування, поняття про функціональні стилі тощо. Посібник допоможе студентам, викладачам вищих та середніх спеціальних закладів освіти, учителям загальноосвітніх шкіл, діловим людям – усім, хто користується українською мовою.

Рідною мовою необхідно розмовляти завжди правдиво і красиво, писати грамотно і завжди пам'ятати, що вона – неоціненне духовне багатство, яке передається від покоління до покоління, об'єднує минуле і прийдешнє, несе в собі народну мудрість, славу і культуру України.

НА ДОПОМОГУ ПСИХОЛОГУ

(бібліографічний огляд фахових періодичних видань із психології)

У 1992 році Всесвітня Федерація психічного здоров'я запропонувала міжнародній громадськості щорічно відзначати Всесвітній День психічного здоров'я 10 жовтня. Відтоді цей день відзначають і в Україні. Його метою є скорочення поширення депресивних розладів, шизофренії, хвороби Альцгеймера, наркотичної залежності, епілепсії та розумової відсталості. Зростанню захворюваності сприяють інформаційні переваженні, політичні й економічні катаклізми в країні.

Психічне здоров'я має першочергове значення для особистого благополуччя, підтримки здорових сімейних відносин і здатності кожної окремої людини зробити внесок у життя суспільства. Фізичне здоров'я неможливе без психічного. У збереженні та зміцненні психічного здоров'я важливе значення має дотримання принципів здорового способу життя, насамперед психогігієни – комплексу заходів із дотриманням культури міжособистісних стосунків, уміння керувати своїми емоціями, чергування праці та відпочинку, створення сприятливого психологічного клімату у колективі, сім'ї а також систематично займатись фізичною культурою, раціонально харчуватися, дотримуватись режиму дня, достатньо спати, позитивно мислити, бути оптимістичним, доброзичливим. Завдання кожної сучасної людини – зберігати свою душевну рівновагу, бути готовою до стресових ситуацій, і за необхідності звертатися за допомогою, а не пускати на самотпів симптоми переваженні, депресії, емоційної нестійкості.

Пропонуємо вашій увазі огляд фахових газет і журналів із психології, покликаних допомогти у питаннях збереження психологічного здоров'я як практикуючим психологам, так і студентам, що тільки здобувають знання у цій галузі. Всі ці періодичні видання передплачувалися і зберігаються у відділі періодики бібліотеки КОГПА ім. Тараса Шевченка.

«Психологія і суспільство» (гол. ред. А. Фурман) – український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, лауреат Загальнонаціональної громадської акції «Флагман освіти і науки України». Заснований у 2000 році. Видається Тернопільським національним економічним університетом за сприяння Інституту соціальної та політичної психології НАПН України та Київського національного

університету імені Тараса Шевченка. Журнал є надійним помічником практичних психологів і соціальних педагогів у їх повсякденній роботі, трибуною для науковців, які працюють в цій галузі і пропагують інноваційні методики психологічної науки.

«Педагогіка і психологія» – науково-теоретичний та інформаційний вісник Національної академії педагогічних наук України. Входить до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Ґрунтовно висвітлює питання теорії, методики, історії педагогіки й психології, актуальні проблеми діяльності загально-освітньої, професійно-технічної та вищої школи, експериментальної і дослідницької роботи в навчальних закладах.

Науково-практичний та освітньо-методичний журнал «Практична психологія та соціальна робота» (гол. ред. О.В. Губенко) є першим періодичним психологічним журналом в Україні. Заснований у 1997 році НАПН України та Інститутом психології ім. Григорія Костюка. Видання розраховане на психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів й освітань України. До складу редакційної ради та редколегії входять провідні вчені України. Зміст журналу подається в таких категоріях: «Теорія та методологія», «До картотеки практичного психолога та соціального працівника», «Психологія екстремальних ситуацій», «Політична психологія».

«Практичний психолог: дитячий садок» (гол. ред. Т. Л. Гурковська) – щомісячний спеціалізований журнал. Виходить із серпня 2012 року. Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Включений до Переліку фахових періодичних видань, рекомендованих для використання в практичній діяльності працівників психологічної служби системи освіти. Це видання допомагає підвищити професійну майстерність практичного психолога, організувати заходи для психологічної просвіти батьків і педагогів, а також отримати інструменти в роботі з дітьми з порушеннями фізичного та психічного розвитку, методичні поради з діагностичної, корекційної та розвивальної роботи. У кожному номері чи-

тача чекають консультації фахівців-дефектологів, логопедів, неврологів, педіатрів, реабілітологів, юристів, економістів та соціальних педагогів, а також відповіді на запитання, професійні конкурси та інша цікава інформація.

«Практичний психолог: школа» (гол. ред. Т. Л. Гурковська) – щомісячний спеціалізований журнал для шкільного психолога із Переліку фахових періодичних видань, рекомендованих для використання в практичній діяльності працівників психологічної служби системи освіти. В кожному номері: поради експертів та розв'язання робочих ситуацій, готові анкети, інформаційні стенди, діагностичні матеріали.

Головне завдання наукового журналу «Вопросы психологии» (гол. ред. А.Г. Асмолов) – знайомити читачів з останніми досягненнями психологічної науки в країні і за кордоном. В основних публікаціях представлені сучасні дослідження, що проводяться в різних областях психологічної науки, обговорюються різні теоретичні і практичні проблеми, психологічні методи вирішення практичних завдань, що сприяють широкому впровадженню психологічних знань у життя. Тут публікуються теоретичні, експериментальні, науково-практичні матеріали із психології. Велика частина статей орієнтована на вирішення проблем навчання і виховання підрастаючого покоління – від дошкільного до студентського віку.

Всеукраїнська газета для психологів, учителів і соціальних педагогів «Психолог» виходить за сприяння Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України. Газета – своєрідна всеукраїнська творча лабораторія. Тут публікуються різноманітні методики, способи та форми діагностування проблем у дітей різного віку. На сторінках видання психологи України діляться своїми думками та робочими набутками, обговорюють популярні проблемні теми та спільно шукають шляхи їх подолання, можна знайти методичні рекомендації для вчителів, завдання для учнів або питання для обговорення. Матеріали, що публікуються у виданні, – практичного спрямування, тому стануть у пригоді також працівникам громадських організацій, студентам педагогічних навчальних закладів, фахівцям соціальної роботи та всім, хто працює в інтересах дитини.